

EVA JANSKÁ

Nádoba se schematickým zobrazením lidské postavy

Nález z neolitického sídliště v Praze Bubenči

Když se v roce 1960 stavěla v Bubenči nová škola, byla pro tuto stavbu vybrána zahrada ve čtverci mezi ulicemi Vietnamskou, A. A. Ždanova a U bubenečského hřbitova a bubenečským hřbitovem, tedy místo, které bylo již dříve známo tím, že se zde nacházely předměty, dokládající osídlení všech období pravěku¹⁾. Vzpomeňme jen neolitického pohřebiště nedaleko odtud, eneolitických kostrových hrobů v nedaleké ulici Bučkově, pohřebiště únětického a bohatého hrobu římského obchodníka z počátků našeho tisíciletí. Místo tedy slibovalo nálezy. Proto zahájení výkopů pro základy nové školy předcházela archeologický výzkum, který za podpory Archeologického ústavu ČSAV provádělo Muzeum hl. m. Prahy pod vedením autorky. Výzkumem byla prosondována celá plocha určená pro stavbu školy. Bylo zjištěno především osídlení z mladší a pozdní doby kamenné²⁾.

¹⁾ Nálezy jsou uloženy v Pravěkém oddělení J. A. Jíry v Muzeu hl. m. Prahy a v pravěké sbírce Národního muzea.

²⁾ E. Janská, Eneolitická keramika z Prahy-Bubenče, *Acta universitatis Carolinae — philosophica et historica* No 3/59 — Filipův sborník, 61 an.

Prozkoumali jsme celou řadu jam, do nichž byly odhazovány odpadky i celou spleť kolíkových jamek, do nichž byly kdysi zasazeny kůly nesoucí konstrukci dřevěných chat. Bohužel několikanásobné osídlení zkoumaného prostoru zanechalo v terénu tolik stop, že už jsme nemohli rozeznat půdorysy jednotlivých obydlí. A tak výsledkem výzkumu zůstalo jen poznání obsahu jednotlivých jam.

Co do nálezových celků byla z jednotlivých jam jednou z nejvýznamnějších ta, v níž byl nalezen zlomek misky zdobené na vnitřní straně motivem schematického zobrazení lidské postavy³⁾. Jáma, v níž se zajímavá nádoba nalezla, byla téměř pravidelného okrouhlého tvaru o průměru 30 cm a zahluvovala se do spraše, která zde tvoří podloží, do hloubky 20 cm. Její výplň byla tmavošedá až černá. Tak malé rozměry sotva ukazují na odpadovou jámu; šlo daleko pravděpodobněji o poněkud větší jamku kúlovou, čemuž ostatně nasvědčuje i to, že zde bylo pohromadě nalezeno jen několik málo střepů.

Nález tohoto jediného zlomku je nepochybně nálezem zajímavým. Seznamme se proto nejprve s jeho vlastním vzhledem. Řekli jsme už, že zlomek byl částí misky. Ač se zachovala ve zlomku, přece jsme rozpoznali její tvar — byla to téměř polokulovitá, široce rozevřená miska dost hladkého povrchu, šedé barvy. Schéma lidské postavy bylo provedeno vpichy, a to tak, že tělo tvořil obdélník z rovnoběžných linií vpichů a ruce a nohy byly naznačeny protáhlými obdélníky paprskovitě se rozbíhajícími do stran od čtyř vrcholů základního obdélníka (str. 137). Postava byla umístěna na vnitřní straně misky, a to těsně pod okrajem. Na vnější straně misky je výzdoba dvojitých linií, které původně členily povrch nádoby na několik částí. Tato výzdoba byla provedena technikou jednotlivých vpichů.

Ostatní keramické zlomky, které jsme našli v téže jamce, pocházejí z užitkových nádob. Na tvar nádoby je možno soudit jen u jednoho z těchto střepů. Ten pochází pravděpodobně z hruškovité nádoby s výdutí v dolní části těla. Zlomky jsou zdobeny jednak ornamentem šachovnicovitým, jednak krokvicemi. Podle třídění M. Steklé⁴⁾ náleží nádoby tohoto druhu zčásti třetí vývojové fázi keramiky vypíchané (větší vpichy, krokvice), zčásti již vývojové fázi čtvrté (šachovnice). Sem bychom tedy rámcově (je sporné, zda obsah kúlové jamky lze pokládat za skutečný nálezový celek) mohli řadit nález, který je nyní předmětem naší pozornosti.

Vedle nálezů keramických byl v jamce nalezen také křemencový úštěp a zlomek kamenné kopytovité motyky.

Schematicky provedený figurální motiv na nádobě neolitické kultury jsme v Bubenči nepoznali poprvé. Tohoto motivu se používalo ve výzdobě nádob již

³⁾ Materiál je uložen v Pravěkém odd. J. A. Jíry Muzea hl. m. Prahy.

⁴⁾ M. Steklá, Archeologické rozhledy IX-1959, 211.

v kultuře volutové keramiky a v období keramiky vypíchané můžeme mluvit dokonce o jistém větším rozšíření tohoto způsobu výzdoby nádob. Někteří autoři vidí v tom jeden z dokladů plynulého vývoje v neolitu (např. H. Preidel, H. Quitta, L. Horáková-Jansová), jiní doklad volutových tradic v kultuře keramiky vypíchané (J. Kern).

Podívejme se nejprve na nálezy nejstarší — ze samého začátku neolitu. Některá ze schematických zobrazení postav na keramice volutové se od zobrazení, které jsme našli v Bubenči, značně liší technikou provedení. Takové postavy mají poměrně zřetelně naznačeny jednotlivé části lidského těla: hlavu, výduť břicha, nohy a ruce, prsty aj. Pěkným příkladem takového pojetí zobrazení člověka je postava vyrytá na zásobnici nalezené v sídlištní jámě v Nové Vsi u Kolína (jáma 3)⁵⁾, stejně jako lidská postava na vnitřní straně zlomku misky z Kolečovic u Rakovníka⁶⁾. Technikou provedení se neliší také námětově poněkud odlišná výzdoba nádoby z Prahy - Bubenče⁷⁾, na jejíž vnitřní straně je rytá postava, zdá se, že zvířete. Podle J. Neustupného⁸⁾ je zde zobrazen býk, beran či kozel (ač chybí jakékoliv náznaky kopyt).

Vedle poměrně zřetelně zobrazených lidských postav setkáváme se na nádobách keramiky volutové také s takovým způsobem zobrazení, který se od našeho příliš neliší. I na nádobách keramiky volutové jsme viděli postavy silně schematizované, jejichž tělo bez odděleně vyznačené hlavy je naznačeno jen rýhami, z nichž pak paprskovitě vybíhají kratší rýžky znázorňující ruce a nohy. Schematizace těchto postav dosahuje někdy takové míry, že si řada autorů klade otázku, jaký je vůbec obsah tohoto schématu, totiž, je-li zde zobrazována postava lidská či jde-li o zobrazení žáby (H. Quitta, J. Kern). Do této druhé skupiny patří např. rytými liniemi přerušovanými vpichy (jde o naznačení kloubů?) provedená postava na nádobě z jámy z Lovosic — Litoměřic⁹⁾, schematicky, rovnými rytými liniemi provedené tři postavy na nádobě z Prahy z rozhraní Bubenče a Podbabě¹⁰⁾, části postav na zlomcích keramiky z Klecan (jáma čís. 4)¹¹⁾ a z Litoměřic¹²⁾, které jsou zachovány pouze v malém zlomku. Známe je i z Moravy — např. ze sídliště v Žilšicích u Brna¹³⁾. Poněkud odlišná je postava na střepu z Chabo-

⁵⁾ Muzeum Český Brod; F. Dvořák, Památky archeologické n. ř. II-1932, 32, obr. 17.

⁶⁾ Národní muzeum, pravěké odd., č. 88458; Pravěk Československa, katalog výstavy Národního muzea, Praha 1958, t. II.

⁷⁾ Pravěké odd. Muzea hl. m. Prahy č. 7088/M 1523/J 429.

⁸⁾ Památky archeologické 1934/5, 90.

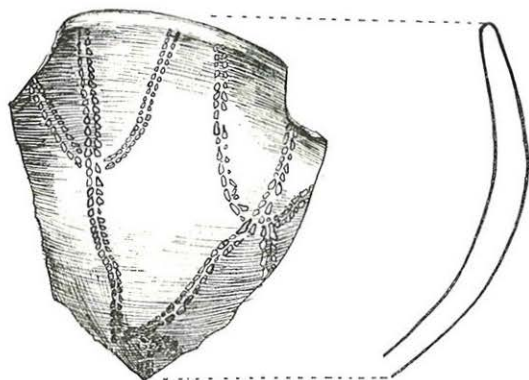
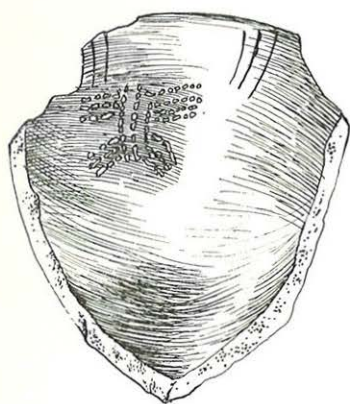
⁹⁾ J. Kern, Mannus 9-1917, 1.

¹⁰⁾ Národní muzeum, pravěké odd., č. 14349.

¹¹⁾ E. Plesl, Archeologické rozhledy VIII-1956, 91.

¹²⁾ J. Kern, Mannus 9-1917, 1.

¹³⁾ K. Schirmeisen, Sudetta XIII-1926, 90.

Zlomek misky se schematickým zobrazením lidské postavy na vnitřní straně. Kresba: L. Kaplanová

řovic¹⁴); byla nalezena v jámě s volutovou keramikou, svým provedením (schematická postava je totiž sestavena z linií z jednotlivých vpichů) však upomíná spíše na postavy, jaké známe z prostředí keramiky vypíchané.

Poměrně častěji než v kultuře keramiky volutové, setkáváme se, jak jsme již řekli, s motivem schematického zobrazení postavy ve výzdobě vnitřní strany široce rozevřených misek kultury keramiky vypíchané, a to nejčastěji ve druhé fázi jejího vývoje — tedy ve starším období této skupiny¹⁵). Protože se takový ornament v keramice vypíchané vyskytuje poměrně často, bývá jeho vznik vykládán jako rozpad základního výzdobného ornamentu této kultury — krokvice¹⁶).

Do staršího období keramiky vypíchané náleží např. střep z Horoměřic¹⁷). Na něm je dvěma rovnoběžnými liniemi zobrazena postava, která má pokrčené ruce, nohy naznačeny dvěma souběžnými liniemi, prsty znázorněny krátkými rýhami. Tvarově připomíná „volutové“ postavy na nádobce z Prahy Bubenče - Podbaby, o kterých jsme zde už mluvili¹⁸). Naznačení ohnutých nohou je i na postavě na vnitřní straně misky z Lhánic u Mohelna (jáma čís. B/51)¹⁹) a na postavě na

¹⁴) E. Simbirger, Sudetta VIII-1932, 4.

¹⁵) A. Steklá, Archeologické rozhledy XI-1959, 211.

¹⁶) H. Quitta, Varia Prachistorica 1957, 51.

¹⁷) L. Hájek, Památky archeologické 1934/5, 91.

¹⁸) A. Stocký, Pravěk země české I, tab. XXVII, 5.

¹⁹) Národní muzeum, prav. odd., či 88827.

zlomku nádoby z Litoměřic²⁰⁾ a velmi schematicky také na postavě na střepu ze žárového hrobu (čís. II) z Prahy Podbaby²¹⁾.

Nejčastěji se však při zobrazování lidské postavy vyskytuje jiný způsob provedení. Tělo postavy tvoří obdélník z linií vpichů a další čtyři obdélníky menší tvoří ruce a nohy. Hlava je zde znázorněna společně s tělem. Tak byla provedena i naše postava na zlomku misky nalezené v Praze Bubenči. A se stejně provedenou výzdobou se setkáváme také např. na misce z Prosetic²²⁾, jen vpichy jsou zde nahrazeny rýhou. Tvarově stejná, ale běžnou technikou — tedy vpichy — byla zobrazena postava na střepu nalezeném v Černém Volu u Roztok²³⁾ a obdobnou technikou je provedena i řada postav dalších, např. postava na nádobě z Hnidous²⁴⁾, postava na dalším zlomku z Černého Vola²⁵⁾ a postava na zlomku nádoby z Vinoře²⁶⁾. U všech těchto postav, o kterých jsme mluvili naposledy, jsou přidány k zobrazení krátké rýžky, které byly asi jen dekoračního charakteru; podrobnosti postavy rozhodně nepředstavují.

Postava na nádobě z Prosetic — už jsme se tu o ní zmiňovali — není jediným případem, kdy bylo na keramice tohoto období k zobrazení postavy použito linie. Tak byly řešeny např. i postavy na nádobkách z Viceměřic u Přerova²⁷⁾, z Řepína u Mělníka²⁸⁾. V obou posledních případech byly ruce a nohy zobrazeny obloukovitě prohnutými liniemi. Snad tu jde o pokus vyjádřit pohyb.

Postavy, jejichž tělo tvoří obdélník, z něhož paprskovitě vycházejí menší obdélníky, znázorňující ruce a nohy, tvoří obvykle jedinou výzdobu vnitřní strany misky a zabírají celý střed jejího dna. Mnohem vzácněji se setkáme s takovou úpravou výzdoby, kdy schematické zobrazení postavy tvoří jenom část celé kompozice. A tak je tomu na nově popisované misce z Prahy Bubenče. Ze starších nálezů známe takovou úpravu např. na nádobě z Černého Vola²⁹⁾. Snad se na těchto nádobkách motiv lidské postavy opakoval několikrát; analogický případ přece známe, je tak řešena výzdoba např. dobře zachované známé nádoby volutové keramiky z Prahy Bubenče - Podbaby.³⁰⁾

Z obdélníků tvořených z rovnoběžných linií z vpichů jsou sestaveny i postavy

²⁰⁾ J. Kern, *Sudetta* VII, 11.

²¹⁾ L. Horáková-Jansová, *Zprávy St. AÚ* IV-1931, obr. 28.

²²⁾ Muzeum Teplice, čí 583-6.

²³⁾ A. Stocký, *Pravěk* I, tab. LXVIII, 11.

²⁴⁾ J. Pasternak, *Památky archeologické* 34-1924/5, 434.

²⁵⁾ A. Stocký, *Pravěk* I, tab. XLVIII, 7a, b.

²⁶⁾ Pravěké oddělení Muzea hl. m. Prahy, neinventováno.

²⁷⁾ L. Horáková-Jansová, *Obzor prehistorický* II-1938, 8: a n.

²⁸⁾ J. Woldřich, *MAGW* XVI, 76.

²⁹⁾ A. Stocký, *Pravěk* I, tab. LXVIII, 11.

³⁰⁾ A. Stocký, *Pravěk* I, tab. XXVII, 5.

na známé nádobce ze Střelice na Moravě.³¹⁾ Celkové uspořádání výzdoby této nádoby se však od našeho tématu natolik vzdaluje, že se jimi v této souvislosti zabývat nebudeme.

Vidíme tedy, že všechna zobrazení postav na nádobách neolitických kultur mají mnoho společného. Nás však nemůže zajímat jen samotný popis tohoto bezesporu zajímavého výzdobného motivu. Každý nález musí být pro nás především hmotným dokladem vývoje lidské společnosti, hmotným pramenem k poznání života a myšlení lidí příslušného období a cenu každého nálezu musíme hodnotit především z hlediska, co nám v tomto směru může říci. A tak nás především zajímá, proč byl zvolen tento výzdobný motiv postav a jaké nádoby a proč asi jím byly zdobeny.

Snad nám tu pomůže bližší poznání nálezových okolností jednotlivých nádob s touto výzdobou — snad se v okolnostech nálezu odrazilo prostředí, v němž byly takto zdobené nádoby používány.

Nálezové okolnosti většiny popsaných nálezů však bohužel neznáme. Přesto u několika z nich známe alespoň nějaké údaje. Podívejme se nejprve na nálezy patřící ke kultuře keramiky volutové. Zajímavé je, že tyto nádoby byly nalezeny vesměs na sídlištích, případně v „kulturních“ jamách: Chabařovice³²⁾, Klecany³³⁾, Lovosice³⁴⁾, Nová Ves³⁵⁾, Žilohovice u Brna³⁶⁾. Pokud pak známe průvodní materiál, byly nalezeny vždy se zlomky zdobenými volutami přerušovanými vpichy — „notové značky“.

Zcela výjimečně známe nálezové okolnosti i některých zlomků, které patří ke keramice vypíchané. Rovněž tyto nálezy byly většinou nalezeny na sídlišti, některé pak v jámě: Černý Vůl u Roztok³⁷⁾, Horoměřice³⁸⁾, Lhánice³⁹⁾, Nudvojovice⁴⁰⁾, Řepín⁴¹⁾. Jen ve dvou případech jde o nález z hrobového celku, a to ze zárovného hrobu z Prahy Bubeneč⁴²⁾ a z Prosetic⁴³⁾.

Nálezové celky dovolují i přesnější časové zařazení některých nádob se zo-

³¹⁾ J. Neustupný, *Pravěké umění*, Praha 1941.

³²⁾ E. Simbirger, *Sudetta VIII*, 4.

³³⁾ E. Plesl, *Archeologické rozhledy VIII*, 91.

³⁴⁾ J. Kern, *Mannus*, 9, 1.

³⁵⁾ F. Dvořák, *Památky archeologické n. ř. II*, 32 obr. 17.

³⁶⁾ V. Schirmeissen, *Sudetta II*, 90.

³⁷⁾ A. Stocký, *Pravěk I*, 18 XLVII, 7 a, b.

³⁸⁾ L. Hájek, *Památky archeologické 1934/5*, 91.

³⁹⁾ Národní muzeum, *prav. odd.*, č. 88827.

⁴⁰⁾ Muzeum Turnov.

⁴¹⁾ A. Stocký, *Pravěk I*, 18 LI, 1 a, b.

⁴²⁾ L. Horáková-Jansová, *Zprávy St. AÚ IV-1931*, obr. 28.

⁴³⁾ Muzeum Teplice.

brazením postavy. Tak zlomek misky z Hnidous⁴⁴⁾ byl nalezen spolu s mladší keramikou volutovou a starší vypíchanou v jámě na sídlišti. Nálezový celek patří první fázi vypíchané keramiky.⁴⁵⁾ Oba nálezové celky hrobové patří do druhé fáze kultury vypíchané keramiky, tj. byly nalezeny spolu s keramikou zdobenou krokvicovým ornamentem provedeným jednotlivými vpichy. Do třetí fáze kultury vypíchané keramiky patří miska s figurální výzdobou na vnitřní straně z jámy B z Lhánic⁴⁶⁾. V Černém Volu u Roztok⁴⁷⁾ byly nalezeny dva zlomky zdobené zobrazením postavy. Každý z nich byl nalezen v jedné jámě; v obou byla keramika čtvrtého stupně — tedy mladší keramika vypíchaná (profilování nádob, výzdoba brázděným vpichem). Vzájemně se však obě zobrazení, patřící témuž období vypíchané keramiky, velmi liší.

Některé další ojedinělé nálezy (bez známých nálezových okolností) lze zařadit do jednotlivých fází vypíchané keramiky na základě typologie jejich výzdoby. Tak řadí M. Steklá⁴⁸⁾ misku z Dolních Dunajovic⁴⁹⁾ do třetí fáze. Misku z Prahy Bubeneč⁵⁰⁾ lze řadit do druhé fáze. Misku z Řepína u Mělníka⁵¹⁾ lze řadit do čtvrté fáze.

Srovnáme-li však vzájemně provedení např. postavy na nádobě z Hnidous (první fáze) s postavou z Černého Vola z jámy 2. (čtvrtá fáze), vidíme, že mezi těmito dvěma zobrazeními z různých fází kultury vypíchané keramiky není základních typologických rozdílů. Již tento případ sám, stejně jako naprosto dvě odlišná zobrazení postav na zlomcích z Černého Vola, obě patřící do čtvrté fáze vypíchané keramiky, nás dostatečně přesvědčují o tom, že lze těžko sestavit jakoukoli vývojovou řadu na základě typologie těchto schematických zobrazení postav na neolitických nádobách.

Pokusme se tedy najít odpověď na otázku, z čeho asi tento výzdobný motiv vznikl, jaký tedy byl jeho smysl. A začněme nejprve tím, co o této otázce bylo již napsáno v minulosti. Nejčastěji byl schematickému zobrazování lidí nebo zvířat na nádobách přikládán symbolický a náboženský význam (srv. např. A. Stocký, J. Böhm, F. Dvořák, J. Neustupný, J. Kern, L. Hájek), stejně jako např. zobrazení dvojbratřích seker⁵²⁾ nebo křížů, která J. Neustupný srovnává se schematickými

⁴⁴⁾ J. Pasternak, *Památky archeologické* 1924/5, 434.

⁴⁵⁾ M. Steklá, *Archeologické rozhledy* XI, 211.

⁴⁶⁾ M. Steklá, *Archeologické rozhledy* XI, obr. 103.

⁴⁷⁾ A. Stocký, *Pravěk* I, 18 XLVII, 7 a, b,

⁴⁸⁾ M. Steklá, *Archeologické rozhledy* XI, 211.

⁴⁹⁾ Muzeum Brno, pravěk odd., č. 14402.

⁵⁰⁾ Národní muzeum, prav. odd., č. 44324.

⁵¹⁾ J. Woldřich, *MAGW* XVI, 76.

⁵²⁾ J. Neustupný, *Památky archeologické* 42-1939/46, 16 an,

zobrazeními postav⁵³⁾ a o nichž L. Horáková-Jansová⁵⁴⁾ předpokládá, že jsou výsledkem vývoje k další schematisaci lidských postav. Přitom však není zcela vyřešena ani otázka, co zobrazení, která jsou tématem naší práce, zobrazují. Ne vždy totiž jsou pokládána za zobrazení postavy lidské. Tak např. H. Quitta a J. Kern viděli v tomto ornamentu zobrazení žáby. J. Kern⁵⁵⁾ srovnával zobrazení postavy na zlomku nádoby z Litoměřic⁵⁶⁾ s kostrou žáby a shledal spoustu podrobností: neoddělená hlava, poloha končetin. Označil proto zobrazení jako „Krötenbild“ či „Krötenornament“ a svůj závěr ještě podepřel tím, že žába byla zvíře, které Indogermáni uctívali. Přestože s tímto závěrem nezůstal Kern osamocen — vyslovili s ním souhlas i jiní němečtí badatelé (G. Kossinna, F. Holster, M. Lienau) — všeobecného uznání přece nedošel. W. A. Jenny⁵⁷⁾ např. dokazuje naopak to, že jde přece jen o zobrazení postavy lidské.

L. Hájek⁵⁸⁾ vycházel z českého materiálu. Souhlasně s J. Schránilem, J. L. Píčem a částečně také A. Stockým⁵⁹⁾ dokazuje, že jde o zobrazování lidských postav. Svůj závěr dokládá rozbořem postav samých: upozorňuje na to, že na postavách z Horoměřic i z Nové Vsi u Kolína je zřetelně oddělená hlava. A zdůrazňuje i známou skutečnost, že z období neolitu známe sice celou řadu plastik lidských — obvykle ženských postav, a to z mnoha zemí Evropy, že však neznáme ani jedno zobrazení žáby, a že tedy není důvodu se domnívat, že by žába hrála tak významnou roli v myšlení neolitických lidí.

Pokusme se tedy shrnout všechno, co jsme zde o zobrazeních postav na nádobách řekli:

1. Vzhledem k tomu, že známe řadu neolitických plastik lidských (ženských) postav, můžeme souhlasit se závěrem, že i schematická zobrazení postav na soudobých nádobách jsou pravděpodobně znázorněním postav lidských. K potvrzení tohoto závěru ostatně přispívá i to, že známe také taková znázornění postav, kde je vyjádřen i pohyb, a to pohyb prokazatelně lidský.

2. Schematická zobrazení lidských postav nacházíme na keramice jak neolitické kultury volutové keramiky, tak i na nádobách keramiky vypíchané. A některé ze zobrazení jsou si i vzájemně podobné: srovnáme např. postavu na ná-

⁵³⁾ J. Neustupný, *Památky archeologické* 42 — 1939, 46, 16 an,

⁵⁴⁾ L. Horáková-Jansová, *Obzor prehistorický* 11-1938 81 an,

⁵⁵⁾ J. Kern, *Sudetta VII-1931*, 11.

⁵⁶⁾ J. Kern, *Mannus* 9-1917, 1.

⁵⁷⁾ W. A. Jenny, *MAGW LVIII-1928*, 31.

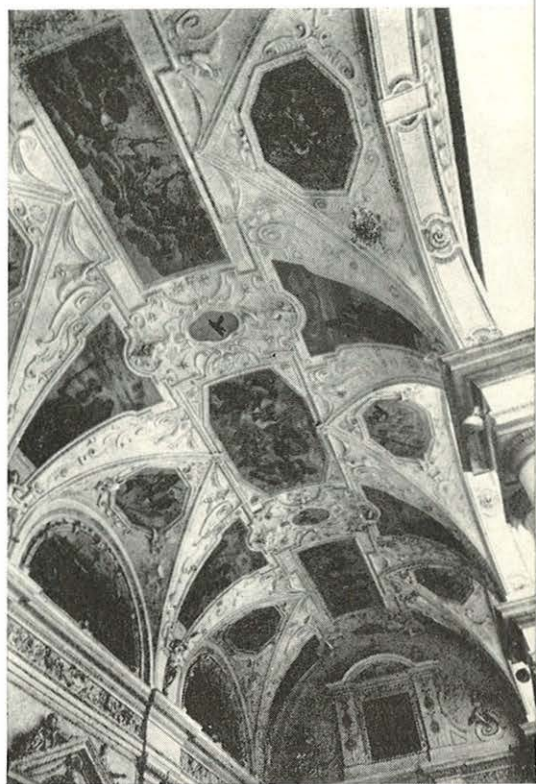
⁵⁸⁾ L. Hájek, *Památky archeologické* 1934/5, 91.

⁵⁹⁾ A. Stocký (*Pravěk I*, 52): tři postavy na nádobce z rozhraní Bubenče a Podbaby označil jako nejasné, tj. mohou to být jak postavy lidské, tak i žáby. Postavu z Řepína považuje za zobrazení člověka.

*Lodžie ve Valdštejnské zahradě Snímek: Jose
Ehm*

z Valdštejnské zahrady

Fresková a štuková výzdoba lodžie (Baccio Bianco, 1629–30) Snímek: Josef Ehm

Jedna z plastik Adriana de Vries (1626–27) Snímek: Zdeněk Voženilek

dobce z Prahy Bubenče - Podbabsy s postavou z Horoměřic. Snad tu lze skutečně uvažovat o dokladu plynulosti vývoje⁶⁰⁾.

3. Se zobrazením lidských postav se setkáváme většinou na nádobách nalezených na sídlišťích, jen dva zlomky z celého počtu byly nalezeny v hrobě.

4. Postavy nejsou zobrazovány jen na nádobách bohatě zdobených (jakou je např. nádoba z Lhánic), ale častěji je jimi zdobena keramika běžná, nádoby užitkové. V Nové Vsi, jak jsme viděli, byla tímto motivem zdobena zásobnice.

5. Zobrazování lidských postav na nádobách bývá často přikládán symbolický či náboženský význam (kult plodnosti). Zdá se však spíše, že vznik tohoto motivu byl přímo vyvolán charakterem běžného ornamentu keramiky (tj. rozpadem celkového uspořádání ornamentu „notových značek“ volutové keramiky či krokvic keramiky vypíchané). Vždyť známe i případy, u nichž není jisto, že jde skutečně o figurální motiv. Tak např. ve výzdobě jednoho zlomku nádoby z Lito- měřic⁶¹⁾, kde bylo dvakrát použito motivu, v němž J. Kern shledává zobrazení postavy, můžeme stejně dobře vidět jen ornament. Také výzdoba zlomku z Nudvo- jovic⁶²⁾ je daleko spíše částí šachovnicovitého ornamentu než zobrazením lidské postavy. Také výzdoba keramického zlomku ze Žilotic u Brna⁶³⁾ je asi jen výse- kem z výzdoby „notových značek“.

A tak můžeme na závěr říci, že zobrazení lidských postav na nádobách kera- miky volutové a vypíchané je pěkným projevem vkusu neolitického člověka. Snad na myšlenku jeho vzniku přivedl výrobce nedokončený běžný ornament nádoby.

⁶⁰⁾ L. Hájek, Památky archeologické 1934/5, 91.

⁶¹⁾ J. Kern, Mannus 9-1917, 1.

⁶²⁾ Muzeum Turnov.

⁶³⁾ V. Schirmeisen, Sudetta II, 90.